

GOTOWOŚĆ SZKOLNA

1. Co to jest gotowość szkolna?

Rodzice dzieci 6 i 7 letnich rozważający decyzję o zapisaniu swojego dziecka do szkoły spotkają się z określeniem „gotowość szkolna”.

Gotowość odnosi się do sfery najbliższego rozwoju - czyli tego co dziecko może w niedługim czasie potencjalnie osiągnąć (np.: dziecko może opanować znajomość liter), wiąże się ona z przygotowaniem dziecka do podjęcia nauki w szkole.

2. Co składa się na gotowość szkolną czyli jakie zadania rozwojowe związane są z podjęciem nauki w szkole?

- poziom rozwoju kompetencji poznawczych – zdobywanie wiedzy o otoczeniu, odpowiedni rozwój spostrzegania, myślenia, mowy, pamięci i uwagi
- poziom rozwoju społecznego i fizycznego – szczególnie istotna umiejętność współdziałania z rówieśnikami, ale też z dorosłym
- poziom rozwoju emocjonalnego – samodzielność i stopniowa, względna niezależność emocjonalna
- podatność na nauczanie – zdolność do podjęcia nauki jako nowej formy działania
- systematyczne nauczania – stopniowe opanowanie umiejętności pisania, czytania i matematyki

Nieco praktyki.

Na co zwrócić uwagę przygotowując dziecko do rozpoczęcia nauki w szkole

1. Rozwój fizyczny:

- wykrycie i jeśli to możliwe korekcja wad wzroku, słuchu, mowy oraz mniejszej sprawności ruchowej

2. Rozwój emocjonalno-społeczny:

- wzmacnianie odporności emocjonalnej – uczenie radzenia sobie z porażką, z tym, że coś może być trudniejsze, że nie zawsze mogą być pierwszy i najlepszy – pomocne będą gry planszowe typu Chińczyk, ważne jest przestrzeganie zasad gry, reakcja rodzica na zachowanie dziecka w przypadku porażki – pozostawienie dziecku czasu na uspokojenie, a potem propozycja podjęcia gry od nowa, modelowanie przez dorosłego sposobu radzenia sobie z niepowodzeniem, gdy dorosły przegrywa – nazwanie uczuć, które w takiej sytuacji może odczuwać dziecko np. „ale jestem zezłoszczony/smutny, że przegrałem, ale gratuluje Ci wygranej”, potrzeba oczywiście cierpliwości, bo uczenie się może potrwać kilka miesięcy;
- kształtowanie wytrwałości – pokazanie, że zadanie rozpoczęte wymaga dokończenia, warto zastosować zabawy czy ćwiczenia krótkie, ale wykonane do końca, jeśli dziecko jest zmęczone czy rozdrażnione robimy krótką przerwę, uprzedzamy dziecko, że wróci do pracy, pomocne jest pochwalenie dziecka za tą część ćwiczenia, którą wykonało dobrze i zachęcenie do kontynuowania zadania
- wzmacnianie wiary w siebie, zaufania do swoich umiejętności – uczenie dziecka drobnych umiejętności, stwarzanie w domu szansy na sukces, powierzanie możliwych do wykonania obowiązków i wyrażenie pochwały, nazwanie co dziecko już potrafi np.: dobrze ubierasz kurtkę, szybko uczysz się wierszyków
- uczenie wyrażania emocji - uśmiechanie się, chwalenie rówieśników, stopniowe uczenie werbalizowania smutku czy złości (jestem smutny, jestem zezłoszczony), zamiast ataku płaczu czy bicia, pomocne może być pokazanie przez dorosłego jak można okazać uczucia
- zachęcanie dziecka do inicjatywy i samodzielności – np.: pytanie w co zamierza się bawić, jakie ma pomysły na rozwiązanie sytuacji, które go spotykają, stopniowe powierzanie wykonania ćwiczeń – tłumaczymy krótkie polecenie, dziecko próbuje je samo wykonać, potem razem sprawdzamy, prosimy o przygotowanie pomocy do zabawy czy ćwiczeń, o spakowanie plecaka do przedszkola (oczywiście wcześniej pokazujemy dziecku jak ma to zrobić)

- uczenie współdziałania – słuchanie drugiej osoby, dzielenie się zabawkami, prośenie o pomoc, przestrzeganie reguł zabaw, czekanie na swoją kolej – pomocne będą wszelkie zabawy tematyczne, gry planszowe, warto uczyć zasady wymienności np.: „graliśmy jak chciałeś w warcaby, to teraz chce porysować”

3. Podatność na nauczanie

- kształtowanie umiejętności słuchania osoby dorosłej, rozumienia poleceń i tego, że trzeba je wykonać w określonym momencie, wykonywania zadań nawet jeśli momentami wymagają większego wysiłku i konieczności skupienia uwagi – pomocne mogą być zabawy w szkołę, wprowadzenie w miarę regularnych zabaw-ćwiczeń dostosowanych do możliwości dziecka (czas od 15 do 30 minut) – np.: malowanie, puzzle, słuchanie czytanego tekstu, gry - doświadczenia rodziców pokazują, że po jakimś czasie dziecko przyzwyczaja się do codziennych ćwiczeń, które w I klasie zamieniają się na odrabianie zadań domowych
- wzmacnianie naturalnej w tym wieku u dziecka ciekawości do poznawania nowych wiadomości i uczenia się nowych umiejętności – tu szczególnie ważne jest dostosowanie informacji i uczonych czynności do potrzeb i możliwości dziecka, lepiej zacząć od czegoś łatwego i stopniowo zwiększać poziom trudności, tak aby dziecko zdobywało zaufanie do siebie.

4. Kompetencje poznawcze oraz gotowość do nauki pisania, czytania i edukacji matematycznej

Ważne jest pytanie dziecka co ciekawego wydarzyło w ciągu dnia, czytanie bajek, opowiadanie treści obrazków czy wymyślonych historyjek- wspomaganie rozwoju mowy. Wspieranie dzieci w rozwijaniu czynności intelektualnych, które stosują w poznawaniu i rozumieniu siebie i swojego otoczenia.

1) dziecko przewiduje, w miarę swoich możliwości, jakie będą skutki czynności manipulacyjnych na przedmiotach

2) grupuje obiekty w sensowny sposób (klasyfikuje) i formułuje uogólnienia typu: to do tego pasuje, te obiekty są podobne, a te są inne (np.: pies i kot są podobne bo to zwierzęta, bo mają ogony, ale różnią się od auta; klocki domina o takim samym wzorze pasują do siebie)

3) stara się łączyć przyczynę ze skutkiem i próbuje przewidywać, co się może zdarzyć (np.: jak dziecko nie weźmie parasola w deszczowy dzień to może zmoknąć)

W ćwiczeniu tych umiejętności pomocne są gry typu Domino, Czarny Piotruś, Memo, wynajdywanie różnic między dwoma obrazkami, możemy wykorzystać przedmioty dostępne w domu i prosić dziecko, aby tworzyło grupy podobnych obiektów oraz nazywało to podobieństwo (np. do jedzenia, owoce). Ważne są rozmowy z dziećmi dotyczące codziennych sytuacji np.: jak zaplanować działania lub spokojnie omówić co spodobało sukces lub porażkę w działaniu dziecka lub swoim.

Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci wraz z edukacją matematyczną.

- 1) dziecko liczy obiekty i rozróżnia błędne liczenie od poprawnego (jeden dwa, trzy , cztery, a nie dwa, pięć , osiem)
- 2) wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych (np. patyczki, kredki, guziki)
- 3) ustala równoliczność dwóch zbiorów oraz posługuje się liczebnikami porządkowymi (np.: tu są 2 jabłka a tu 2 śliwki, to tyle samo; liczebniki pierwszy, drugi itd.)
- 4) rozróżnia stronę lewą i prawą, określa kierunki i ustala położenie obiektów w stosunku do własnej osoby, a także w odniesieniu do innych obiektów;
- 5) wie, na czym polega pomiar długości, i zna proste sposoby mierzenia: krokami, stopa za stopą;
- 6) zna stałe następstwo dni i nocy, pór roku, dni tygodnia, miesięcy w roku.

5. Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania.

- 1) potrafi określić kierunki oraz miejsca na kartce papieru, rozumie polecenia typu:
narysuj kółko w lewym górnym rogu kartki, narysuj szlaczek, zaczynając od lewej strony kartki
- 2) potrafi uważnie patrzeć (organizuje pole spostrzeżeniowe), aby rozpoznać i zapamiętać to, co jest przedstawione na obrazkach
- 3) dysponuje sprawnością rąk oraz koordynacją wzrokowo-ruchową potrzebną do rysowania, wycinania i nauki pisania
- 4) interesuje się czytaniem i pisanem; jest gotowe do nauki czytania i pisania
- 5) słucha np. opowiadań, baśni i rozmawia o nich; interesuje się książkami
- 6) układa krótkie zdania, dzieli zdania na wyrazy, dzieli wyrazy na sylaby; wyodrębnia głoski w słowach o prostej budowie fonetycznej;
- 7) rozumie sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków oraz często stosowanych oznaczeń i symboli, np. w przedszkolu, na ulicy, na dworcu.

Na czym polega dojrzałość szkolna?

Najogólniej można powiedzieć, że jest to gotowość dziecka do rozpoczęcia nauki w szkole, uzależniona od osiągnięcia takiego stanu rozwoju fizycznego, emocjonalno – społecznego i umysłowego, który umożliwia sprostanie obowiązkom szkolnym.

Dojrzałość umysłowa:

- zainteresowane nauką, zwłaszcza czytaniem, pisaniem, liczeniem,
- potrafi skupić uwagę przez dłuższy czas na tej samej czynności,
- potrafi z uwagą śledzić treść opowiadanej czy czytanej bajki.
- mowa jest poprawna pod względem artykulacyjnym,
- nie ma problemów ze zrozumieniem przekazywanych wiadomości, poleceń, instrukcji
- potrafi doprowadzić rozpoczętą pracę do końca,
- o poziomie umysłowym dziecka mogą świadczyć jego rysunki.
- przy odwzorowywaniu zachowany jest właściwy kierunek, od lewej do prawej krawędzi kartki i z góry na dół.

Oceniając dojrzałość umysłową dziecka, bierze się pod uwagę również poziom rozwoju percepcji wzrokowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej, oraz analizy i syntezy słuchowej. Te funkcje w dużej mierze decydują o opanowaniu umiejętności pisania i czytania.

Dziecko dojrzałe społecznie:

- prawidłowo nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłym,
- potrafi przestrzegać reguł życia w zbiorowości, przestrzegać zawartych umów.
- charakteryzuje go zdyscyplinowanie, obowiązkowość, samodzielność.
- rozeznaje, co jest dobre, a co złe
- dziecko dojrzałe społecznie dobrze się czuje w nowym środowisku szkolnym,

Przejawem niedojrzałości społecznej jest stałe absorbowanie uwagi nauczyciela, domaganie się ciągłego wyróżniania i dążenie do uprzywilejowanej pozycji w klasie.

Dzieci niedojrzałe społecznie mogą też izolować się od grupy, stronić od kolegów, unikać wspólnych zabaw łatwo poddawać się dominacji kolegów, wykazywać bierność, nieśmiałość, lękliwość, małomówność.

Dojrzałość fizyczna:

- to ogólna sprawność organizmu i zdrowie dziecka.
- dziecko szkolne dysponować musi odpowiednim zasobem sił fizycznych i odpornością na zmęczenie.
- dobra sprawność rąk, koordynacja ruchowa i koordynacja ruchowo-wzrokowa.
- potrafi przez chwilę stać na jednej nodze, skakać na jednej nodze, przeskakiwać przez przeszkody.
- sprawnie i szybko biega, przy czym ruchy rąk i nóg są zharmonizowane.
- dobra koordynacja ruchowa umożliwia mu jazdę na rowerze, na rolkach, na nartach.

Dojrzałość emocjonalna:

- to zdolność do przeżywania bogatego i zróżnicowanego świata uczuć,
- to odpowiednia do wieku umiejętność panowania nad swoimi emocjami i kontrolowania ich
- prawidłowo reaguje na pozytywne bądź negatywne uwagi dotyczące zachowania i postępów w nauce,
- nie załamuje się z byle powodów.

Dziecko niedojrzałe emocjonalnie jest wybuchowe, drażliwe, agresywne, złości się lub płacze z błahego powodu, często popada w konflikty z kolegami. Może też być zahamowane, zalęknione, niepewne, napięte, nadwrażliwe, płaczliwe. Taki typ dziecka boi się głośniejszych uwag nauczyciela nawet, gdy nie dotyczą ich samych. Czasami skarżą się na bóle głowy, brzucha, bezsenność, bywa, że przed wyjściem do szkoły mają wymioty, biegunkę.

Na dojrzałość szkolną mają wpływ pewne czynniki, do których należą m. in.:

Czynniki indywidualne – są to przekazane drogą genetyczną lub wrodzone właściwości organizmu, a przede wszystkim ośrodkowego układu nerwowego,

Czynniki środowiskowe – chodzi tutaj głównie o wpływy rodziny i przedszkola

Warunki materialne - od poziomu dochodów, sytuacji mieszkaniowej,

Warunki kulturalne jest to poziom wykształcenia rodziców, kultura językowa rodziny, potrzeby kulturalne, zasady wychowania dzieci, sposób spędzania czasu wolnego.

Warunki społeczno – psychologiczne to: struktura rodziny, osobowość rodziców, stosunki między rodzicami, postawy rodziców wobec dzieci oraz atmosfera panująca w domu.

Dziecko dojrzałe do nauki szkolnej potrafi:

- powiedzieć, jakie ma imię i nazwisko, ile ma lat, gdzie mieszka, opowiedzieć o pracy rodziców,
- narysować rysunek postaci ludzkiej: postać jest kompletna, części ciała są proporcjonalne do całości, części ciała są rozmieszczone właściwie,
- obchodzić się z przyborami do rysowania, malowania, pisania; nie wychodzić poza linie kolorując obrazek; nazwać to co narysowało,
- ciąć nożyczkami w linii prostej i krzywej; lepić z plasteliny,
- dobrać w pary przedmioty lub obrazki, klasyfikować je wg określonej zasady, np. owoce, pojazdy, zwierzęta,
- łączyć zbiory wg określonej cechy, np. wielkość, kolor,
- wskazać różnice w pozornie takich samych obrazkach,
- rozpoznać różne dźwięki z otoczenia, np. głosy zwierząt,
- liczyć kolejno do 10 ; po przeliczeniu liczmanów powiedzieć, ile ich jest,
- dokonywać dodawania i odejmowania na konkretach w zakresie 10
- ma dobrą koncentrację uwagi,
- jest zainteresowane pracą i jej efektami,
- jest odporne na niepowodzenia,
- jest wytrwałe przy dłuższym wysiłku,
- prawidłowo wymawiać wszystkie głoski,
- nazwać głoskę na początku i na końcu wyrazu, różnicować wyrazy o podobnym brzmieniu, np. kran – tran, góra – kura, bada – pada,
- podzielić zdanie na wyrazy, wyrazy na sylaby,
- opowiedzieć treść obrazka posługując się mową zdaniową,
- rozwiązać proste zagadki,
- czytać niedługie teksty ze zrozumieniem,
- uważnie słuchać przez dłuższą chwilę opowiadania, bajki, muzyki,
- wykonać proste ćwiczenia gimnastyczne; uczestniczyć w grupowych zabawach ruchowych,
- wskazać lewą i prawą stronę swego ciała i osoby stojącej na wprost,
- doprowadzić do końca rozpoczętą zabawę, pracę, w trudniejszych sytuacjach zwrócić się o pomoc do osoby dorosłej,
- zgodnie bawić się z rówieśnikami – współdziałać, czekać na swoją kolej,
- działać sprawnie; umieć podporządkować się słownym poleceniom,
- wykonać podstawowe czynności samoobsługowe: samodzielnie zjeść, ubrać się, umyć, zawiązać sznurowadła, zapiąć guziki, zamki
- ma dobre tempo pracy,
- siedmiolatek potrafi nawiązać kontakty z rówieśnikami i dorosłymi, jest wrażliwy na opinię nauczycieli i innych osób dorosłych.